

Rapport

Politie pesten resulteert in aanhouding met geweld

Een onderzoek naar een aanhouding door de politie waarbij geweld is gebruikt.

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over de regionale politie eenheid Limburg deels gegrond.

Datum: 5 oktober 2016

Rapport: 2016/091

AANLEIDING

Verzoeker is een jongeman, ten tijde van het voorval 18 jaar, die er via zijn advocaat over klaagt dat hij met te veel geweld is aangehouden door de politie. Hij heeft in de nacht van zaterdag 1 op zondag 2 november 2014 politieambtenaren en verkeersregelaars geprovoceerd door meerdere keren wheelies op zijn scooter te maken in hun nabijheid, naar hen te schreeuwen en zijn middelvinger naar hen op te steken. Hij werd er ook van beschuldigd dat hij daarna één van de verkeersregelaars heeft bedreigd met een ratel-sleutel. Daarop is verzoeker op een nabij gelegen benzinestation door de politie aangehouden. Bij deze aanhouding is geweld gebruikt. Hij had ten gevolge van de aanhouding diverse schaafwonden op het gezicht waardoor het erg bebloed was.

DE KLACHT

Verzoeker klaagt er over dat de politieambtenaren buitenproportioneel geweld hebben gebruikt tijdens zijn aanhouding.

BEVINDINGEN

De visie van verzoeker

Verzoeker vindt dat de politie buiten proportioneel veel geweld heeft gebruikt tijdens de aanhouding. Zijn advocaat verklaart tijdens de zitting van de klachtencommissie dat verzoeker in een wat overmoedige bui enkele wheelies heeft gemaakt op zijn brommer en de politie heeft geprovoceerd. Nadat hij inderdaad was weggerend toen hij zou worden aangehouden, stak hij zijn handen in de lucht waarna zijn benen onder hem uit getrapt werden door de politie. Op hem komt dit voor als een actie die aangeeft dat zijn cliënt zich overgeeft. Dan doet de politie er vervolgens vijf minuten over om hem handboeien aan te leggen. Gezien het niet forse postuur van zijn cliënt zou hij toch in een mum van tijd onder controle moeten zijn, aldus de advocaat. Maar de verbalisanten doen er heel lang over om hem te overmeesteren. De schaafwonden in het gezicht kunnen volgens de advocaat niet alleen van de val komen toen hij onderuit werd getrapt, de verwondingen zitten aan beide zijde van het gezicht.

In zijn verzoekschrift aan de Nationale ombudsman schrijft de advocaat dat verzoeker geen vechtpartij is aangegaan met de agent. Hij is meteen naar de grond gewerkt waarna er diverse agenten op hem zijn gedoken. Zijn cliënt werd geschopt en geslagen en heeft zich alleen willen afschermen tegen dit geweld. Daarbij heeft de advocaat zowel bij de klachtencommissie als bij de Nationale ombudsman de beelden van de bewakings-camera's van het tankstation als foto's van het bebloede gezicht van zijn cliënt overgelegd.

Verzoeker verklaart zelf de volgende dag in zijn verhoor bij de politie dat hij die nacht net had getankt met zijn brommer bij het tankstation, toen hij een politiebusje zag rijden. "Ik kreeg het toen in mijn hoofd en spontaan ging ik capriolen uithalen. Ik deed dat omdat mijn problemen mij teveel waren geworden. Bovendien had ik ook alcohol gedronken en daar wordt een mens nu eenmaal ongeremder door."

Op het moment dat er meerdere politieauto's aan kwamen rijden probeerde hij te ontsnappen. Hij realiseerde zich namelijk op dat moment dat hij een rijontzegging had en dat hij daarbij onder invloed van alcohol was. Toen hij tussen de pionnen van de daar ter plaatse wegwerkzaamheden door wilde rijden, werd hij door iemand vastgepakt. Hij schrok daarvan en pakte een ratelsleutel uit zijn tas. Verzoeker geeft aan dat hij deze vaak bij zich heeft omdat hij een loszittende schroef bij de uitlaat van zijn scooter regelmatig weer vast moet draaien. Verzoeker weet zich los te rukken uit de handen van de naar later bleek verkeersregelaar en is naar het tankstation gerend. Daar heeft hij de ratelsleutel in een vuilnisbak gegooid.

Al snel komt de politie ook bij het tankstation aan, samen met de verkeersregelaar. Verzoeker wordt aangesproken door de politie en overhandigt desgevraagd zijn identiteitsbewijs (paspoort) aan de politieambtenaar. Toen hij daarop hoorde dat hij met hen mee moest gaan naar het politiebureau is hij weggerend. Verzoeker verklaart dat hij uit eigen beweging toen weer is gestopt met rennen, en dat hij zelfs daarbij zijn handen in de lucht heeft gedaan. Vervolgens geeft hij aan dat hij even 'out' is gegaan. Hij voelde wel dat hij door meerdere agenten tegen de grond werd gewerkt, maar hoe dat precies is gegaan weet hij zich de volgende dag niet meer te herinneren, ook omdat alles zo snel ging. Wel zag hij dat hij nadat hij was aangehouden onder het bloed zat. Hij ontkent trouwens dat hij de verkeersregelaar bedreigd heeft met de ratelsleutel.

De visie van de politie

Wat er aan vooraf ging

De betrokken politieambtenaren verklaren tijdens de zitting van de klachtencommissie en in de door hen opgemaakte processen-verbaal het volgende. Die nacht waren er wegwerkzaamheden bij het Stadionplein in Maastricht. Omstreeks kwart over twee zagen zij een bestuurder van een scooter, die geen verzekeringsplaatje had, luid claxonnerend wheelies maken op het Stadionplein. Even later komt de scooter op ongeveer vijftien meter afstand recht voor de politiebus van de betrokken verbalisanten staan. De bestuurder doet zijn groot licht aan en de politieagenten hoorden dat hij hard schreeuwde. Toen de agenten vervolgens richting de scooter reden, zagen zij dat er ook een bijrijder op de scooter zat. Beide personen op de scooter staken daarop hun middelvinger op naar de politiebus en reden met grote snelheid weer weg. De agenten besluiten om niet op deze provocaties in te gaan en vervolgen hun weg. De bestuurder van de scooter komt daarop weer luid claxonnerend en schreeuwend achter hen aan rijden. Op het moment dat de politiebus stopt rijdt de bestuurder de stoep op en draait daar de andere kant op waarop er weer een middelvinger wordt opgestoken naar de agenten. Deze zijn van mening dat de bestuurder blijkbaar probeert een achtervolging uit te lokken en besluiten wederom om hier niet op in te gaan.

Terwijl zij hun weg vervolgden hoorden zij dat de personen nog steeds hard schreeuwden en dat er meerdere malen werd geclaxonneerd waarbij zij ook zagen dat de bestuurder van de scooter gevaarlijk rijgedrag vertoonde. Via de portofoon worden dan andere in de nabijheid zijnde politiepatrouilles ingelicht over het gedrag van de bestuurder. Daarbij werd meegedeeld dat de betrokken politieagenten niet zijn ingegaan op de klaarblijkelijke provocatie om een achtervolging uit te lokken. Tevens gaven zij door dat alleen nog de bestuurder op de scooter zat en dat deze door de groenvoorziening naar de parkeerplaats van het Stadionplein reed.

De verkeersregelaar die daar aan werk was verklaart dat hij zag dat de scooter meerdere verkeersovertredingen beging en door de wegwerkzaamheden reed. Daarbij reed hij ook over het verse asfalt. Een collega van hem is daarop voor de scooter gesprongen waardoor de bestuurder moest stoppen. De verkeersregelaar probeerde de bestuurder vast te pakken om hem te kunnen overdragen aan de politie, maar deze wist zich los te rukken en liep weg. Hij zag vervolgens dat de bestuurder een lang metalen voorwerp uit zijn zak haalde, boos naar hem keek en riep: "Kom maar op, dat sla ik je met dit ding!" Vervolgens rende hij weg en gooide hij wat later bleek een momentsleutel te zijn in een vuilnisbak bij het tankstation. De verkeersregelaar doet hierop aangifte van bedreiging.

Met betrekking tot de aanhouding zelf

Bij het tankstation zijn er dan uiteindelijk meerdere politiemensen bij de aanhouding betrokken. Politieambtenaar A. is degene die verzoeker bij het tankstation heeft aangesproken en om inzage van het identiteitsbewijs heeft gevraagd. Toen duidelijk werd dat de verkeersregelaar was bedreigd, heeft hij verzoeker verteld dat hij was aangehouden. Daarop is verzoeker weggerend. Over het gebruikte geweld verklaren de betrokken politieambtenaren A., B., C. en D. in de geweldsrapportages en bij de klachtencommissie.

Politieambtenaar A. rent als eerste achter hem aan:

Tijdens de zitting van de klachtencommissie verklaart hij dat tijdens de achtervolging klager zich even omdraaide en riep: "pak me dan". Even heeft A. nog overwogen om pepperspray te gebruiken maar hij vond dat op dat moment buiten proportie en heeft besloten om klager fysiek aan te houden. Klager verzette zich echter uit alle macht en A. kwam onder hem te liggen. Klager hield stug en met alle kracht zijn armen onder zijn buik en weigerde gehoor te geven aan de vorderingen om zijn armen te tonen teneinde hem te kunnen boeien.

" (...) Bij de laatste pomp stopte de verdachte en zei "pak mij dan". Hierop heb ik hem met mijn linkerarm om zijn nek gepakt. Hij rukte zich los en ik probeerde hem naar de grond te trekken. Vervolgens gaf collega B. hem een voetveeg, waardoor ik samen met de verdachte op de grond viel. Hij viel met zijn gezicht op de grond. Vervolgens heeft collega B. een knie in zijn nek gezet, en hebben andere collega's hem geboeid.(...)" (Geweldsrapportage)

Politieambtenaar B.:

"(...) A. rende er achter aan en ik rende erachter aan. Bij een benzinepomp draait de verdachte zich om en zegt tegen A., "pak me dan" of woorden van gelijke strekking. A. pakt de verdachte bij/om zijn hoofd, ik probeer de andere arm te pakken. Verdachte rukte zich los, waardoor ik nog bij zijn benen kon. Ik gaf een beenveeg om hem onderuit te halen, tegen zijn benen. A. en de verdachte kwamen ten val. Verdachte viel op zijn gezicht. Ik fixeerde zijn hoofd met mijn hand. De verdacht had zijn armen onder zich liggen. Ik zette een knie in de nek en gaf hier gewicht op om het verzet te staken. Ik riep dat de verdachte zijn armen moet spreiden. De collega's hebben nog met hem gevochten tot de verdachte zijn armen achter zich deed en geboeid kon worden.(...)."

Politieambtenaar C. verklaart tijdens de zitting van de klachtencommissie dat de inspanningen die nodig waren om klager onder controle te krijgen en hem de boeien aan te leggen, de mate van het verzet tekent. Klager bleef op alle mogelijke manieren tegenwerken. C. verklaart dat verbalisanten terdege zijn opgeleid om iemand snel te boeien maar het blijft moeilijk om iemand te boeien die zich hevig tegen de aanhouding blijft verzetten en blijft spartelen. C. verklaart dat er nooit van enige opzet sprake is geweest om klager schade toe te brengen maar in de omstandigheden met het hevige verzet dat klager bood was dat welhaast onvermijdelijk.

"(...) Ik zag dat collega's A. en B. er achteraan renden. Vervolgens ben ik er naar toe gegaan. Ik zag dat de collega B. bovenop de verdachte zat, en collega A. ook half op de verdachte lag. Ik zag dat de collega's de verdachte niet onder controle kregen. Hij hield de handen, ondanks herhaalde verzoeken, onder zijn lichaam. Ik ben op de rug van verdachte gaan zitten, niet met mijn hele gewicht. Toen de ene hand geboeid werd, heb ik met een hand zijn hoofd tegen de grond geduwd. En vervolgens heb ik mijn knie verplaatst naar zijn nek, zodat de andere hand ook geboeid kon worden. Ook in de nek ben ik niet met mijn hele gewicht hierop gaan zitten.(...)" (Geweldsrapportage)

Politieambtenaar D. geeft tijdens de zitting van de klachtencommissie aan dat klager zich bij de aanhouding hevig bleef verzetten en weigerde om aan de vorderingen te voldoen. Eén van de verbalisanten lag half onder klager en liep gevaar. Het was immers niet bekend of klager over mogelijke wapens beschikte. Daarnaast is een persoon die zo in spanning zit bijzonder sterk en onvoorspelbaar. D. verklaart dat hij klager daarna een tik heeft gegeven en hem duidelijk te verstaan heeft gegeven dat hij zijn verzet moest staken. Klager bleef zich echter verzetten en weigerde zijn armen te geven. Daarop heeft D. hem weer een tik op het achterhoofd gegeven. Wederom heeft hij herhaald dat klager moest stoppen zich te verzetten en zijn handen moest geven. Pas bij de derde tik bond klager in en gaf hij zijn armen om te kunnen boeien. Op de opmerking van de advocaat van verzoeker dat de politie klager toch kent en dus zou moeten weten dat hij niet gevaarlijk is, reageert verbalisant D. dat hij heel veel mensen kent waarmee hij de ene dag nog vriendelijk contact heeft maar die de andere dag plots over een vuurwapen beschikken. De spanning en emoties tijdens een incident of aanhouding kunnen voor een verbalisant bijzonder risicovol zijn.

"Ik ben er ook bovenop gaan zitten, en heb de verdachte twee tot drie keer met een vuist op zijn achterhoofd geslagen, ten einde het verzet te breken. Tussen de slagen door heb ik elke keer gewacht om te kijken of hij zijn verzet opgaf. Vervolgens zag ik dat de verdachte met zijn benen bleef schoppen. Hierna heb ik een beenklem aangezet, door middel van het kruisen van de benen van de verdachte. Hierna lukte het de verdachte af te boeien."

Onderzoek van de camerabeelden

De camerabeelden die zijn opgenomen door de bewakingscamera's van het tankstation zijn door de Nationale ombudsman bekeken. Aangezien het hele gebeuren zich op het terrein van het tankstation heeft afgespeeld is de aanhouding op beeld goed te volgen. Op het moment dat verzoeker op de grond ligt en er een aantal politieambtenaren over hem heen zit, is het zicht enigszins belemmerd. De algemene conclusie is dat de beelden overeenkomen met de verklaringen van de betrokken politieambtenaren en die van verzoeker.

BEOORDELING

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Het recht op lichamelijke integriteit is een grondrecht dat door de Grondwet en internationale verdragen wordt beschermd. Het gebruik van geweld tegen personen betekent een inbreuk op dit grondrecht. Een politieambtenaar die in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening is, is echter bevoegd om op grond van artikel 8, eerste en vijfde lid, van de Politiewet 2012 geweld te gebruiken wanneer dit noodzakelijk is voor de uitvoering van zijn taak en een minder ingrijpend middel niet voorhanden is. Het geweld dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.

De Nationale ombudsman stelt vast dat verzoeker voorafgaand aan de aanhouding uitermate ongewenst gedrag vertoonde, waar dan zowel het gevaarlijke rijgedrag als het onbeschofte gedrag onder valt. In dit verband verwijst de Nationale ombudsman naar zijn rapport "Verwantwoord politiegeweld" van 2 juni 2013 (rapport 2013/055). Maar alleen vervelend, irritant of onbeschoft gedrag van de burger mag niet leiden tot gebruik van geweld. Van de politie mag worden verwacht dat zij zich hierdoor niet uit laat dagen tot verdere escalatie en zich in een moeilijke of ongemakkelijke situatie weet te beheersen. De beslissing van de verbalisanten om niet de achtervolging in te zetten in reactie op de provocaties van verzoeker hiertoe acht de Nationale ombudsman dan ook juist en in overeenstemming met bovenstaand principe.

Voor wat betreft het vastpakken, het naar de grond brengen en het op de grond houden van verzoeker.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat de politie voldoende aanleiding had om verzoeker op dat moment aan de houden als verdachte van de bedreiging en voor de verkeersovertredingen. Bij het tankstation probeert verzoeker zich te onttrekken aan zijn aanhouding door weg te rennen. Hij wordt daarop door de betrokken politieambtenaren met gebruik van geweld aangehouden.. De politie kan een verdachte met gebruik van geweld aanhouden, indien de aanhouding niet zonder het gebruik van geweld kan worden uitgevoerd en het gebruikte geweld redelijk en gematigd is. De Nationale ombudsman is hier van oordeel dat het gebruikte geweld van de politieambtenaren voor het grootste deel behoorlijk was. Verzoeker verzette zich tegen zijn aanhouding door weg te rennen. Op de camerabeelden is te zien dat hij zich na een korte afstand omdraait en iets roept waarbij hij zijn armen naar boven beweegt. De Nationale ombudsman is, gezien de camerabeelden en de verklaringen zoals die zijn afgelegd door verzoeker en de politieambtenaren, niet overtuigd geraakt van het argument van de advocaat dat verzoeker zich op dat moment overgaf. En mocht dat wel de bedoeling zijn geweest van verzoeker dan valt het de politieambtenaren niet te verwijten dat zij zijn gedrag op dat moment niet als zodanig hebben ingeschat.

Het vastpakken, het door middel van een beenveeg naar de grond brengen en het op de grond houden van verzoeker valt naar het oordeel van Nationale ombudsman binnen de grenzen van behoorlijk gebruik van geweld. Dat er daarbij letsel is ontstaan omdat verzoeker met het hoofd tegen de grond is gekomen kan niet aan de politie worden verweten. Gelet op het bovenstaande acht de Nationale ombudsman dit deel van het optreden van de politie niet in strijd met het vereiste dat het grondrecht, in dit geval het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, dient te worden gerespecteerd

Tot zover is de onderzochte gedraging behoorlijk.

Voor wat betreft het aanleggen van de boeien.

Vervolgens blijft verzoeker, ondanks de opdracht om zijn handen te laten zien, met de armen onder zijn lichaam liggen en lukt het daarom niet zo snel de handboeien aan te leggen. Het gebruik van de handboeien op zich is hier, gezien de vluchtpoging van verzoeker en het verzet bij zijn aanhouding, naar het oordeel van de Nationale ombudsman gerechtvaardigd.

Met betrekking tot het gebruikte geweld om de handboeien aan te leggen heeft de Nationale ombudsman echter wel zijn bedenkingen. Met de wetenschap dat het moeilijk is om een verdachte die de armen onder het lichaam houdt te boeien acht hij het gebruik van geweld op zich wel aanvaardbaar maar hier op enig moment niet meer proportioneel.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat het met de vuist slaan op het achterhoofd van verzoeker teneinde het verzet te breken de grens van behoorlijk optreden passeert. Het slaan op kwetsbare lichaamsdelen zoals het hoofd, het gezicht of het kruis kan ernstig letsel tot gevolg hebben, zeker als dit met de vuist gebeurt. In beginsel is deze vorm van geweld dan ook niet toegestaan. De Nationale ombudsman ziet hier geen omstandigheden die een uitzondering op deze regel kunnen rechtvaardigen. Er zijn meerdere politieambtenaren aanwezig en betrokken bij het onder controle houden van verzoeker. Op het moment dat hij op de grond ligt zitten er vier politieambtenaren boven op hem. Verzoeker heeft geen geweld gebruikt wat zich direct richtte op de politieambtenaren. Ook was er geen concrete verdenking van het voorhanden hebben van een wapen. Onder die omstandigheden mag van de politieambtenaren worden verwacht dat er meer moeite wordt gedaan om de handboeien met gebruik van minder geweld aan te leggen.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk voor wat betreft het meermalen met de vuist slaan op het achterhoofd van verzoeker.

De politie heeft voor dit deel van haar optreden gehandeld in strijd met het vereiste dat grondrechten in dit geval het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, dient te worden gerespecteerd.

De onderzochte gedraging is op dit onderdeel niet behoorlijk.

CONCLUSIE

De klacht over de regionale politie-eenheid Limburg is gegrond voor zover het betreft het slaan met de vuist op het achterhoofd van verzoeker wegens strijd met het vereiste dat grondrechten, in dit geval het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam, moet worden gerespecteerd.

De klacht is ongegrond, voor zover het betreft het vastpakken, het naar de grond brengen en het op de grond houden van verzoeker.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen